käitiste arvuga. Selle töö kriteeriumiga arvestades ja vaadeldavat maaala laiendades kogu tagamaale, on nende arvuks saadud 30 keskust kokku 1600 kaubandusettevõttega. Lähemaid andmeid keskuste, nende kaupluste ja elanike arvu kohta pakub tabel I ja kaardiskits nr. 1.

Elanike arvult need pisikeskused pole kuigi suured, olles enamikus alla 200 elanikuga. Kasutades E. Kandi asulate suuruskategooriaid, mille järgi asula

1—500 el. on väikealevik (Kleinflecken),
500—2 000 on suuralevik (Grossflecken),
2 000—5 000 maislinn (Landstadt, jugulinn) ja
— vahelised astmed puuduvad —
50 000—200 000 täislinn (Vollstadt, siirelinn),

siis saame järgmise suuruste proprotsiooni:

$$1 : 2 : 7 : 20 = 30,$$

kusjuures ainsa täislinna moodustab kogu süsteemi tsentrum Tartu, maislinnadena esinevad Mustvee ja Otepää, milledest Mustvee on tsentrum. Suuralevikena figureerivad Lohusuu, Kallaste, Mehikoorma, Räpina, Puka, Elva, Jõgeva (neist neli esimest alla 600 el., viimased aga elujõuliselt arenenud olles ühtlasi ka vastavate tagamaade tsentrumid). Pisialevikena esineb suurem osa maalisi keskusi kui ka raudteejaamu. Raudteejaamadest väärivad esiletõstmist kaks, mis oma eriliselt soodsa asendiga on omandanud tsentrumi iseloomu, omades iseseisvad kaubanduslikud minemialad. Selliste väiketsentrumitena esinevad Põlva ja Veriora uuel Tartu—Petseri raudteel.

Nagu nimetatud, haarasid loeteldud keskused kokku 1600 kauplust. Vaadelduna üksikute suuruskategooriate järgi esinesid ositused sellistena:

$$1205 : 82 : 174 : 139 = 1600.$$

Selle kõrval esitab puht maakaupluste arv sootuks väiksema osise, nimelt kokku vaid 422 kapulust, mis asuvad väljaspool tsentrumeid. Kokku haarab kogu Tartu ja ta abikeskuste minemialade süsteem 2 022 kaubandusettevõtet, s. o. umbes 23% kogu Eesti kaubandusettevõtete arvust.

Pisikeskuste arv Tartumaal on suur, võrreldes teiste maakondadega, — nähtus, mis ilmneb ka teiste Kõrg-Eesti maakondade juures. E. Kant ja E. Krepp näitavad oma töödes, et Kõrg-Eestis kui tihedamini asustatud ja paremate looduslike eeldustega varustatud alal on kaubanduslike ettevõtete, eriti aga kaubanduskeskuste, tihedus suurem kui

Tartu V, lk. 278